

תוכן עניינים:

1. מבוא.....	1-2.
2. פרק ראשון – היחסים בין הודו לברית המועצות לפני 1971.....	3-12.
המצב ברוסיה-ברית המועצות לפני 1971.....	3-7.
המצב בהודו והשותפות עם ברית המועצות לפני 1971.....	8-12.
3. פרק שני – נקודת המפנה (1971).....	13-17.
4. פרק שלישי – היחסים אחרי נקודת המפנה.....	18-25.
5. סיכום.....	26-27.
6. בבילוגרפיה.....	28-29.

מבוא

המלחמה הקרה הייתה עימות מתמשך בין הגוש המזרחי, בהנהגתה של ברית המועצות לבין הגוש המערבי, בהנהגתה של ארצות הברית. התקופה המוגדרת של תחילת המלחמה הזו היא 1947, כאשר הדוקטרינה של נשיא ארצות הברית, הארי טרומן, ביקשה להכיל את הקומוניזם, המשיך בהתרחבותה של ההשפעה הסובייטית ועד לקריסתה של ברית המועצות והגוש המזרחי בשלהי שנות השמונים, תחילת שנות התשעים. התקופה הזו מזוהה בעיקר בפילוג ויריבות בין שתי מנהיגות הגושים, מעצמות העל של אותה התקופה, ארצות הברית וברית המועצות.¹ "סדר המלחמה הקרה", נבע מהתצורה החדשה של ההיסטוריה ארוכת השנים של האימפריאליזם והלאומיות, אשר ביקשו להתאים את עצמם לדה קולוניזציה ומהפכה עולמית של זכויות.²

את המלחמה הקרה ניתן להסביר עם התחלה במלחמת העולם השנייה. סכסוך מדורג ככל האפשר.³ במהלך המלחמה הקרה נוצרה שותפות בין ברית המועצות להודו, אולם קודם לכן, הייתה לשתיים שותפה אסטרטגית נוחה יותר באסיה, הרפובליקה העממית של סין. כאשר ג'וזף סטאלין שלט במוסקבה, היחסים בין ברית המועצות להודו היו בעיקר מוגבלים. זאת הרבה בשל השקפתו של סטאלין על ממשלות פוסט קולוניאליות ככלי של האימפריאליזם המערבי. סטלין ראה מבחינתו מעט מאוד יתרונות מהמפלגה ההודית השברירית אשר היו לה נטיות גם שמאלה וגם ימינה ומנגד בעלת בריתו האסטרטגית באסיה, הייתה הרפובליקה העממית של סין. שגם הודו ראתה בה כשותף אסטרטגי נוח יותר, בשל השנאה המשותפת שלהם לאימפריאליזם המערבי. במהלך מלחמת קוריאה, הודו עשתה שימוש בקשר הזה עם בייגינג, על מנת לתווך בשביתת הנשק שנחסמה בידי סטאלין.⁴

השותפות שנוצרה בין ברית המועצות לבין הודו, במהלך המלחמה הקרה, נתפסה דווקא כסיפור הצלחה. למעשה שתי המדינות לא חלקו כלל את אותו סולם ערכים, עדיין לא היה ביניהן שום קונפליקט או ניגוד אינטרסים רציני והן למעשה יצרו יחד מודל של פוליטיקה ריאליסטית בעלת הטבות הדדיות.⁵ ניהול היחסים בין שתי המדינות היו במידה רבה מותאמים אישית. מהצד הסובייטי בשל הכוח העצום שהיה למנהיגים של המפלגה הקומוניסטית בברית המועצות ומן הצד ההודי, בשל הנוהג ההודי של השארת ההחלטות בנוגע למדיניות החוץ לראש הממשלה, בסיוע של קומץ קטן של יועצים. יחסי הודו וברית המועצות עברו שלוש תקופות שונות במקביל לעלייתם של שלושה מנהיגים יוצאי דופן, ג'אוהרלאל נהרו מהודו וניקיטה חרוש'צ'וב מברית המועצות, אינדירה גנדי מהודו וליאוניד ברז'נייב מברית המועצות וכן רגייב גנדי מהודו ומיכאל גורבצ'וב מברית המועצות. ניתן יהיה לומר כי אף אחת מהתקופות הללו לא הסתיימה בטוב. הראשונה בהסתבכות עם סין, השנייה עם הירצחו של אינדירה גנדי והשלישית עם קריסתה של ברית המועצות.⁶

¹ Prasenjit Duara, (2011). The Cold War as a historical period: an interpretive essay. *Journal of Global History*, 4(3), pp.1-2.

² Ibid, p.2

³ McMahon, R. J. (2021). *The Cold War: a very short introduction*. Oxford University Press., p.1

⁴ Vojtech Mastny (2010). The Soviet Union's Partnership with India. *Journal of Cold War Studies*, 12(3), p.52.

⁵ Ibid, p.50

⁶ Ibid, pp.50-51

שאלת המחקר:

עבודה זו עוסקת בשאלת המחקר: **כיצד בא לידי ביטוי שיתוף הפעולה בין הודו לברית המועצות במהלך המלחמה הקרה ולאחריה?**

מטרת המחקר:

מטרת המחקר היא לחקור את יחסיהן של הודו וברית המועצות במהלך תקופת המלחמה הקרה, אשר ידעו עליות ומורדות ובייחוד לאור העבודה שהן לכאורה לא היו שותפות טבעיות וברית המועצות לא ראתה בהודו לפחות בתחילה, כבעלת ברית אסטרטגית במיוחד. העבודה תחקור באלו מקרים בכל זאת שיתפו המדינות פעולה, בשל אינטרסים משותפים.

השערת המחקר:

השערת המחקר בעבודה זו היא שהיחסים בין רוסיה שהיא היורשת של ברית המועצות לבין הודו, התמתנו במהלך השנים שלאחר המלחמה הקרה. אם לפני נקודת המפנה ב-1971 הן היו ביחסים קרובים במיוחד, כאשר ברית המועצות בעיקר סייעה להודו, בשנים שלאחר מכן רוסיה החלה להתרחק קצת מהודו. יחד עם זאת הן עדיין שומרות על שיתוף פעולה בתחומים מסוימים.

שיטת המחקר:

עבודה זו תתבסס על מאמרים מתוך כתבי עת וספרים אשר נכתבו בנושא, הפרק הראשון בעבודה יתאר את יחסיהן של ברית המועצות והודו ומה שהוביל כל אחת מהמדינות לשותף פעולה בברית שלכאורה לא מובנת מאליה. בפרק השני בעבודה יהיה על ההסכם או האמנה אשר נחתמה בין הודו לברית המועצות בשנת 1971, והיותה נקודת מפנה חשובה ביחסים בין השתיים. בפרק השלישי יתוארו היחסים בין שתי המדינות לאחר נקודת המפנה וכן בשנים שלאחר המלחמה הקרה. האם רוסיה, היורשת של ברית המועצות שימרה את יחסיה עם הודו. אחר כך יוצגו סיכום ומסקנות.